

СЕДМИЦА НА РУМЪНСКИТЕ АРХИВИ

Росица Маркова

Държавна агенция „Архиви“

През октомври 2016 г. Държавна агенция „Архиви“ отбеляза 65 години от основаването си с провеждане на Национална конференция „Архивите – памет за бъдещето“. Припомняме, че на 10 октомври с Указ № 515 на МС започва изграждането на модерните архиви в България.

През същия месец и година Националните архиви на Румъния също честваха достоен юбилей – на 31 октомври се навършиха 185 години от създаването им. За отпразнуването на тази изключителна годишнина институцията организира „Седмица на Архивите“, която се проведе от 31 октомври до 4 ноември 2016 г.¹⁾ В следващите редове ще се спрем накратко върху начина, по който съседите ни отбелязаха празника си и какви проблеми вълнуват колегите от румънските архиви.

Румънската държава има много дълга традиция, вече почти два века, в областта на опазването и съхраняването на писменото наследство. Архивите на Румъния са създадени през 1831 г. в Букурещ и през 1832 г. в Яш в контекста на изработване на първите модерни документи за държавното устройство на Влахия и Молдова – Органическите устави²⁾. Скоро след обединението на двете княжества владетелят Александру Йон Куза на 31 октомври 1862 г. издава декрет за създаване на Главна дирекция на държавните архиви в Букурещ³⁾. Обединените държави имат обединени архиви, чиято институционална роля остава непроменена и до наши дни – опазване, съхраняване и разпространяване на паметта на обществото и важните свидетелства за националната история посредством писменото наследство. От 1925 г. в сила влиза първият Закон за организацията на Държавните архиви, според който започва да работи Главната дирекция на архивите със седалище в Букурещ, с подчинени към нея регионални дирекции в по-големите областни градове в страната. С Решение на Министерски съвет № 472 от 1951 Дирекцията на държавните архиви преминава под ръководството на Министерството на вътрешните работи (под чието ръководство се намира и до днес)⁴⁾. На основание на Закон № 16 от 2 април 1996 г. за Националния архивен фонд наименованието Държавни архиви се заменя с Национални архиви на Румъния⁵⁾.

През 2016 г. за всеки ден от специалната седмица на Архивите са предвидени конкретни събития. Организират се дебати и кръгли маси по актуални теми, важни както за професионалисти от архивите, така и за изследователи и граждани, които се интересуват от опазването и проучването на писмената традиция⁶⁾. Сред основните въпроси, дискутирани по време на честването, са поправките и промените в румънския Закон за Архивите, които са на дневен ред, проблемът за достъпа на различните категории читатели и граждани до архивите и информационните проекти на Националния архив на Румъния по дигитализация на значими за историята документи. През тази година са прожектирани три нови документални филма – „Националните Архиви на Румъния. 185 години от основаването им 1831 – 2016“ на режисьора Дойна Руши⁷⁾, „Преди всичко друго. Спомени от детството“ на режисьора Валериу Антонович и историчката Симона Преда, съставен от спомени за комунистическия режим на известни румънски културни дейци⁸⁾, и „Медиевалия“ – филм за дигитализацията на румънски средновековни документи, подготвен в сътрудничество с агенция **AGERPRES**⁹⁾.

В специално интервю за **AGERPRES** директорът на Румънските архиви д-р Йоан Драган (на тази позиция от 2012 г.) споделя, че нормативната страна и архивната практика трябва да бъдат обогатени с отношението, което се отдава към движимото културно наследство, без да се поставя на дневен ред въпросът под настояществото на чие министерство е Националният архивен фонд¹⁰⁾. Тези убеждения директорът споделя по време на кръгла маса на тема „Архивното наследство и румънското движимо културно наследство“, проведена в четвъртък, 3 ноември. Й. Драган се спира на приетото от обществото разграничение между Националния архивен фонд и движимото национално културно наследство, което е под попечителство на музеи, галерии и други културни институции. Според него това е проблем, съществуващ от доста време, но заобикалян. По думите му това е „въпрос, който се обсъжда и трябва да се реши в условията на добрите отношения между двете министерства“. Сиреч Националният архивен фонд е част или да се признае, че е част от движимото културно наследство на страната¹¹⁾. По мнението на Драган въпросът за отнасянето на Националния архивен фонд към движимото културно наследство трябва да бъде разрешен в административно съзвучие с измененията и поправките в Закона за Архивите. „Не можем повече да продължаваме със специфични интерпретации или от позицията на воюващи“, подчертава ръководителят на румънските архиви¹²⁾. Той припомня, че в Главния инвентарен опис на наследството на държавата, съставен от Сметната палата и на Министерството на финансите в Румъния, движимото културно наследство е определено като национално богатство. Така и НАФ следва да се смята

за приоритет за румънската държава, само че Архивите, като институция, не фигурират в опис. „Културното наследство, или НАФ, трябва да бъде предвидено в Главния инвентарен опис на наследството на румънската държава“, смята Драган.

Сред многообразието от проблематични кръгове от културен и научен характер в програмата на Националните архиви на Румъния са представени и няколко филма, посветени на Архивите и вдъхновени от архивни материали. Успех има документалният филм „Medievalia“, осъществен съвместно от Националната агенция **AGERPRES** и Националните архиви. Излъчен е на 2 ноември, сряда. В продължение на 22 минути „Medievalia“ разкрива съвместната работа на екип от специалисти – историци, архивисти, палеографи и докторанти, които работят по дигитализацията на близо 50 000 румънски документални свидетелства, отнасящи се отпреди 1600 г. и съхранявани в архивите из страната¹³⁾. Документите ще бъдат достъпни за широката публика чрез базите данни, които се разработват в проекта за цифровизиране на Средновековния архив на Румъния¹⁴⁾.

Традиционно по време на тези чествания румънските архиви представят и наскоро излезли документални сборници, с които институцията изтъква многообразието и внушителния обем писмени старини за историята на страната. Така в последния ден от седмицата на архивите, 4 ноември, е представен първият том на „Каталог на ръкописите в Националните архиви на Румъния“, съставен от Драгош Шесан¹⁵⁾.

През Седмицата на Архивите основната задача на институцията е да повдигне въпроса за ролята и съвременните предизвикателства пред Архивите, както и особеностите в професията на архивиста. Цели се привличане на общественото внимание към наболелите проблеми в една важна и отговорна област като доброто управление на информацията от публичния сектор. Със Седмицата на Архивите се окуражава културният диалог между институциите, засилва се обмяната на идеи и се разкриват нюанси от картината на неограничените измерения на Архивите и тяхната роля в опазването и разпространението на писмените паметници като важен елемент от движимото национално културно наследство. Споделеното от Й. Драган пред медиите показва тенденцията, която институцията явно ще следва занапред – стремеж към отнасяне на Националния архивен фонд на държавата към движимото културно наследство и извоюване на силно протекционистко отношение от страна на държавата спрямо писменото богатство на страната.

NOTES / БЕЛЕЖКИ

1. Съобщението е изготвено основно по материали на румънската информационна агенция AGERPRES между 28 октомври и 14 ноември 2016 г.
2. Regulamentul Organic, București, 1832, p. 80; Articol 366 – B: In: Regulamentul Organic a Principatului Moldovei, Iași, 1837, p. 25.
3. Величкова, Цв. Архивите в Румъния – АПр., 1996, 3 – 4, 127 – 139; Доброта, К. Държавните архиви в Румъния – ИДА, 2007, 93, с. 52.
4. Гал, Й. Архивите на социалистическа Румъния – АПр, 1984, № 3, 57 – 62.
5. Legea Arhivelor Naționale nr. 16/ 1996. In: Monitorul oficial al României. Partea I, № 293/22.04.2014.
6. Програмата е публикувана на този линк: [http://www.arhivelenationale.ro/images/custom/file/RA/program%20saptamana%20arhivelor\(1\).pdf](http://www.arhivelenationale.ro/images/custom/file/RA/program%20saptamana%20arhivelor(1).pdf)
7. Филмът е достъпен вече и онлайн: <https://www.youtube.com/watch?v=PD027mPQ-Q4>
8. Трейлърът е в социалната медия Youtube: <https://www.youtube.com/watch?v=ea2atqj6BrM>.
9. AGERPRES е националната информационна агенция на Румъния, основана през 1889 г.
10. Дирекцията на националните архиви в Румъния е на пряко подчинение на Министерството на вътрешните работи. Под настойничество на Министерството на културата се намират всички други институции, които отговарят за движимите културни ценности на страната.
11. В Румъния Фондът на движимото културно наследство е защитен от Закон № 182/ 2000 г. и според чл. 6, ал. 2, Националният архивен фонд на Румъния е изключение от посочените като обекти на движимо културно наследство ценности в този Закон. Във: Monitorul Oficial, Partea I nr. 828 din 25 octombrie 2000.
12. Вж. Повече Във: <http://www.agerpres.ro/cultura/2016/11/03/ioan-dragan-arhivele-nationale-partea-legislativa-si-practica-a-arhivisticii-trebuie-imbogatita-14-43-45>.
13. Филмът може да бъде видян на този линк: <https://www.youtube.com/watch?v=31kMjg-3qHE>.
14. „Медиевалиа“ е програма, разработвана от Университета в Букурещ в партньорство с университета „Бабеш-Боля“ в Клуж-Напока, Националните архиви на Румъния и Норвежките национални архиви за дигитализиране на документалното наследство на румънското средновековие. Във: http://arhivamedievala.ro/webcenter/portal/oracle/webcenter/page/scopedMD/sb1ac891c_2b6f_47a7_b1ce_e311bc50c24e/PortalHome.jsx?wc.contextURL=%2Fspaces%2FArhivaMedievala&_afLoop=22987357824135904
15. Catalogul manuscriselor românești din Arhivele Naționale ale României de Dragoș Șesan, vol. I, Editura Universității din București; Един поглед вър-

ху румънските документални издания е рецензията ми Din patrimoniul Arhivelor Naționale. Album de documente, București, 2006. [Из наследство-то на Националните архиви. Документален албум, Букурещ, 2006.]. Във: АПр. 2015, кн. 1, 198 – 201.

A WEEK OF THE ROMANIAN ARCHIVES

✉ **Dr. Rositza Markova**

Central State Archives

5, Moskovska St.

1000 Sofia, Bulgaria

E-mail: R.Markova@archives.government.bg